

Road Map 8

Verduurzaming scholen

- 2017** • Gezamenlijk initiatief met institutionele beleggers voor het mogelijk maken van investeringen in scholen door pensioenfondsen
- 2018 e.v.** • Uitwerking voorstel door PO-raad, VO-raad en VNG op verzoek van OCW voor invulling gezamenlijke verantwoordelijkheid schoolbesturen en gemeenten, instellen onafhankelijk regisseur onderwijshuisvesting en initiëren van een versnellingsprogramma
- 2021** • Meest urgente scholen met label G zijn gerenoveerd en duurzaam
• Oplossing voor problemen met governance en financiering
• Succesvolle realisatie van prototypes
• Start grootschalige uitrol
- 2050** • Het binnenklimaat van alle scholen in NL levert een optimale werk- en leeromgeving
• Alle scholen zijn duurzaam in energieverbruik en circulair

“Gemeenten en schoolbesturen zijn samen verantwoordelijk voor ca. 10.000 schoolgebouwen in het primair onderwijs (PO) en voortgezet onderwijs (VO). Er komen grote uitdagingen op hen af, zoals het sterk dalend aantal leerlingen en de invoering van passend onderwijs. Dat stelt hoge eisen aan de lokale samenwerking. Het stelsel bevat echter geen prikkels om gezamenlijk doelmatig te opereren voor de lange termijn.” Aldus de Algemene Rekenkamer begin 2016.

Objectieve gegevens over de huidige staat van de gebouwen in het PO en VO zijn er niet van recente datum. Wel is bekend dat van alle basisscholen in Nederland circa 30% energielabel G heeft. ECN heeft berekend dat label G-scholen 80% van de energiebesparing die haalbaar is bij alle scholen kunnen leveren als alle basisscholen worden verbeterd tot label C. Daarnaast wijzen GGD-metingen uit dat CO₂-concentraties in veel scholen dagelijks (veel) hoger zijn dan de referentiewaarde van 1200 ppm. De overschrijding van die norm wordt toegeschreven aan gebrekkige ventilatie. Kwaliteit bestaat uit verschillende aspecten. De Bouwagenda onderscheidt drie componenten van kwalitatief goede gebouwen: duurzaam, gezond en klaar voor onderwijs van de toekomst (smart en flexibel).

Doelen uit De Bouwagenda voor 2021:

- De meest urgente scholen met label G zijn gerenoveerd en duurzaam.
- Er zijn oplossingen voor de problemen met governance en financiering.
- Er is een succesvolle realisatie van prototypes.
- Er is gestart met een grootschalige uitrol.

Afgelopen jaar: de opgave in beeld

Door alle betrokken partijen wordt erkend dat de staat waarin vele schoolgebouwen verkeren abominabel is. Toch bevat het regeerakkoord geen nieuw beleid of financiering voor onderwijshuisvesting en lukt het niet een versnelling te realiseren. Wel staat er in het akkoord dat de gehele utiliteitsbouw, inclusief maatschappelijk vastgoed, een bijdrage moet leveren aan de 49% CO₂-reductie in 2030. Hiervoor is ook geld beschikbaar uit de innovatie-enveloppe van 300 miljoen euro. De Bouwagenda was binnen deze Road Map het afgelopen jaar betrokken bij een aantal belangrijke ontwikkelingen:

- Het voorstel van de PO-raad, VO-raad en VNG, dat in maart 2017 ook door De Bouwagenda is omarmd om:
 - een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor renovatie tussen schoolbesturen en gemeenten te regelen;
 - een onafhankelijke regisseur onderwijshuisvesting in te stellen, om scholen van advies te voorzien;

- een versnellingsprogramma te initiëren, waar onder meer best practices wordt gedeeld.
- Eind 2017 heeft het Ministerie van OCW aan de raden en de VNG gevraagd om dit voorstel verder uit te werken en met een gezamenlijk voorstel te komen in maart 2018.
- De Bouwagenda heeft samen met institutionele beleggers een initiatief gelanceerd om het mogelijk te maken dat pensioenfondsen gaan investeren in scholen. Scholen worden in dit voorstel maximaal ontzorgd met contracten voor 20 tot 30 jaar beheer en onderhoud. In februari 2018 is dit voorstel gelanceerd via de pers. Op dit moment wordt er gewerkt aan de condities waaronder pensioenfondsen de komende jaren bereid zijn om grootschalig te investeren.
- Het Ministerie van BZK heeft in het kader van het interbestuurlijk programma een voorstel ingediend om in 2018 een bedrag van 5 miljoen euro uit de innovatie-enveloppe van het regeerakkoord te mogen investeren in de verduurzaming van schoolgebouwen. In tegenstelling tot de eerste twee voorstellen richt dit voorstel zich alleen op het PO. Op dit moment vindt de besluitvorming plaats over de definitieve toekenning van de 5 miljoen euro en worden er gesprekken gevoerd over het bijbehorende uitvoeringsprogramma. Voor de periode na 2018 wordt onder het Klimaat- en Energieakkoord, aan de Tafel gebouwde omgeving, een nieuw akkoord gesloten.
- Momenteel vinden er gesprekken plaats over een goede overdracht van de geleerde lessen en opgeleverde producten van de Green Deal Scholen, die eind maart 2018 stopt. Dit is een samenwerking tussen de PO-raad, VO-raad, VNG, de ministeries OCW en BZK, ondersteund door RVO, Platform31 en Ruimte OK. In dit programma is de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in het versterken van de kennispositie van scholen, bijvoorbeeld door een beslisboom onderwijshuisvesting, het delen van best practices, het hebben van een helpdesk voor scholen en door in een innovatieprogramma businesscases en ontwerpen te maken voor energieneutrale, gezonde en 'smart' scholen. Er worden dit jaar drie scholen gebouwd. Voor de

laatste twee genoemde onderdelen (helpdesk en innovatieprogramma) wordt gekeken of die dit jaar nog kunnen worden gecontinueerd en kunnen opgaan in een nieuw programma.

Coalitie

De huidige coalitie bestaat uit PO-raad, VO-raad, NLII, IVBN FMN, FME, Bouwend Nederland, UNETO-VNI, MinBZK, VNG, MBO-raad, NVB. De kerncoalitie wordt gevormd door PO-raad, VO-raad, VNG, IVBN.

Speerpunten 2018

De Bouwagenda ziet een oplossing voor dit complexe probleem in een integrale aanpak. Hierin worden bovengenoemde initiatieven gecombineerd in een nieuwe aanpak voor de huidige kabinetsperiode. Dit begint met een bestuurlijk akkoord met de Road Map coalitie, nog vóór de zomer van 2018, onder de vlag van het Klimaat- en Energieakkoord, op de volgende punten:

- Het stimuleren van de vraag bij schoolbesturen en gemeenten. Door het verplichten van een gezamenlijk integraal huisvestingsplan (IHP) en een meerjarenonderhoudsplan (MOP) voor scholen en door het vertalen van het regeerakkoord en Klimaatakkoord naar duurzaamheidseisen voor 2030 voor scholen.
- Een programma waarbij de slechtste scholen worden aangepakt. Dit kan via het doortrekken naar scholen van de verplichting tot label C voor vastgoed voor gebouwen waar meer dan vijftig personen verblijven, als onderdeel van het interbestuurlijk beleid voor maatschappelijk vastgoed. Maar dit kan ook door scholen te laten zien hoe ze in één keer CO₂-neutraal kunnen worden en wat er dan nodig is. Scholen worden deze kabinetsperiode ondersteund door een onafhankelijke regisseur. Er komt een onafhankelijke kennisfunctie onder de regisseur.
- De sectorraden en VNG committeren zich aan deelname van een x-aantal scholen en gemeenten voor dit programma. Rotterdam-Zuid heeft zich al actief gemeld als voorbeeldproject waar alle concepten voor het slimmer,

schoner en energie-efficiënter maken van een school bij elkaar komen.

- De ministeries OCW en BZK zijn bereid knelpunten op het gebied van beleid en regelgeving en rijksfinanciering weg te nemen als de partijen dit stevig kunnen onderbouwen vanuit de praktijk.
- Het realiseren van een fonds voor de verduurzaming van gebouwen onder nader te bepalen voorwaarden. Scheiding van gebruik en eigendom is daar één van die voorwaarden.
- De markt (architecten, bouwers en installateurs) maken afspraken over prestatiegaranties en daling van de prijs (door volume en innovaties).